

Genişletilmiş zet

Tütün Kullanılmayan Süreyle İlişkili Riskli Faktörlerin Araştırılması ve Belir- lenmesi

Günümüzde halk sağlığı yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle son yıllarda halk sağlığı tüm ülkelerde üzerinde durulan temel konulardan biridir. Dünya Sağlık rgt tarafından bağımlılık olarak kabul edilen tütün kullanımı da küresel bir sorun ve vücutta hemen hemen her organa zarar verebilen, eninde sonunda da ölümle sonuçlanan; yaşam kalitesini olumsuz etkileyen önemli bir halk sağlığı tehlikesidir. Tütün kullanımı önlenebilir ölüm ve hastalıkların önde gelen nedenlerindedir; ciddi ve üzüm bekleyen problemlerin başında yer almaktadır. Hem sağlık bakımından hem de ekonomik nedenler açısından ciddi bir maliyet getiren tütün kullanımının azalan verimliliğe neden olması ayrıca sağlık ve sosyal maliyetleri arttırması birey, aile, toplum ve ülke ekonomisine zararlar vermektedir. Çoğu kullanıcı tütünün zararlarını bilmekte bu yüzden bırakmayı denemektedir ancak bu denemelerin bir kısmı başarılı olmaktadır. Tütün kullanımını bırakanlarda en önemli sorun tekrar başlanılmasıdır ve asıl savaş tekrarının olmamasını sağlamaktır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki 15 yaş ve üzeri bireylerin tütün kullanımını bıraktıktan sonra tekrar tütün kullanmaya başlama süresini etkileyen sosyo-demografik ve ekonomik faktörleri ve kişisel ve yaşam kalitesi göstergelerini belirlemektir.

Yöntem

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) lkelerde, yetişkinlerde tütün kullanım sıklığının ve tütün kontrolü uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi amacı ile kullanılan standart bir yöntemdir. Türkiye Cumhuriyeti sınırları dhilinde yer alan tüm yerleşim yerleri örnek seçimi için kapsama dâhil edilmiştir. Nüfusu 200'n altında bulunan yerleşim yerleri (kk köyler) ise yeterli küme genişliğine ulaşılamayacağı düşünüldüğünden kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen kitle olarak bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan hanelerde bulunan 15 ve üzeri yaştaki tüm bireyler kapsamaktadır. Kurumsal nüfus olarak tanımlanan okul, yurt, otel, ocuk yuvası, huzurevi, hastane ve hapishanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler kapsamamıştır.

2012 yılında TUİK tarafından yapılan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Anketinde, tütün kullanımının bırakılması ile ilgili bölümünde bireylere son 12 ay içindeki (2011 Mayıs ile 2012 Mayıs arası) tütün kullanımını bırakma durumu sorulmuştur. Ayrıca geçmişte ve son bir yıl içinde tütün kullanımını bırakmayı deneyenlerin tütün kullanmadıkları gün sayıları da sorulmuştur. Çalışmada anketin yapıldığı 2012 yılında bireylerin son 1 yıl (365 gün) içindeki tütün kullanımını bırakma olayları ele alın-

diği için, geçmişte tütün kullanan fakat tütün kullanımını bıraktıktan sonra üzerinden 12 ay geçenlerin veri setine dâhil edilmemesi ile cox regresyon analizine giren 1251 birey olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışma ile ilgili amaç bireylerin tütün kullanımını bıraktıktan sonra yeniden başlamasına kadar geçen süreye etki eden demografik ve sosyoekonomik faktörleri incelemektir. Bu nedenle son 1 yıl içinde bireyin tütün kullanımını bıraktıktan sonra tekrar başlamasına kadar geçen süreye etki eden faktörleri incelemek için verilere yaşam sürdürme analizinde yaygın bir şekilde kullanılan Cox Regresyon Analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Çalışmanın sonuçları araştırmaya katılan bireylerin çoğunun erkek (%71,5) olduğunu göstermektedir. Eğitim açısından araştırmada en fazla katılımı ilkokul mezunu (%41,7), en az katılımı ise bir okul bitirmeyenler (%6,1) oluşturmaktadır. İşgücü durumlarına göre en fazla pay özel sektöre (%35,2) aittir. Araştırmaya konu olan bireylerin yarısından fazlası (%59,3) kentte yaşamakta ve 25-44 yaş grubu (%57,4) çoğunluktadır. Tütün kullanımının ciddi hastalığa sebep olduğunu düşünenlerin (%97,5) payı oldukça fazladır. Ev içinde hiçbir zaman tütün kullanılmadığını belirtenlerin (%43,7) payı daha fazladır. Çalışmadaki bireylerin çoğu (%94,5) restoran, bar gibi kapalı mekânlarda ve kamusal alanlarda tütün kullanımını yasaklayan yasayı desteklemektedir. Tütün ürünlerinin vergisinin artırılması konusunu bireylerin yarısından fazlası (%52,8) desteklemektedir. Ayrıca, çoğu birey (%92,4) tütün ürünlerinin reklamının yasaklanmasını desteklediği görülmektedir. Araştırmada hanedeki bireylerin doğrudan gelirleri belirtilmemiştir ancak refah düzeyi göstergelerine ilişkin değişkenlerden bir kısmına bakıldığında; bireylerin çoğunun elektrik (%99,8), cep telefonu (%97,2), televizyon (%99), buzdolabı (%98,1) ve çamaşır makinasına (%96,4) sahip oldukları görülmektedir.

Tartışma

Bulgular, demografik ve sosyoekonomik değişkenlerin tütün kullanımını bıraktıktan sonra yeniden tütün kullanımına başlayana kadar geçen sürede önemli olduğunu desteklemektedir. Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin kadınlara göre yeniden tütün kullanmaya başlama sürelerinin daha kısa olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada bireylerin ilkokul mezunu ve ilköğretim mezunu olmasının yeniden tütün kullanmaya başlama riskini arttırıcı etkileri bulunmaktadır. Yani eğitim seviyesi arttıkça bireylerin tütün kullanımını bıraktıktan sonra yeniden başlamaları azalmaktadır. Araştırmada 15-24 ve 65+ yaş aralığında olmak yeniden tütün kullanmaya başlama riskini azaltıcı etkide bulunmuştur. Yani bu yaş gruplarında olan bireylerin 25-44 yaş grubunda olan bireylere göre yeniden tütün kullanmaya başlama süreleri daha uzundur.

Yaş arttıkça bireylerin tütün kullanımını bıraktıktan sonra yeniden tütün kullanmaya başlamaları azalmaktadır. Pasif içicilik tütün kullanımını bırakmada etkili olduğu söylenebilir. Çalışmada ev içerisinde tütün kullanımı ile ilgili hususta evin içinde tütün kullanılmaz ama istisnaların olması ve hiçbir zaman kullanılamamasının yeniden tütün kullanmaya başlama riskini azaltıcı etkileri bulunmaktadır. Sigara içmeye başlamadan önce çevresel tütün dumanına maruz kalan bireylerde bırakma tedavilerine geçmişteki tütün dumanına maruz kalmanın etkilerinin belirlenmeye çalışıldığı bir araştırmada, çevresel tütün dumanına maruz kalmanın sigara bırakmayı olumsuz etkilemiş olduğu araştırma ile paralel olarak düşünülebilir.

Ülkemizde 2009 yılından itibaren uygulanan kapsamlı sigara içme yasakları ile birlikte 2008 yılında yapılan KYTA'nın sonuçları karşılaştırıldığında tütün dumanından pasif etkilenim açısından azalış olduğu belirtilmektedir. Tütün kontrol yasası evlerde ve özel araçlarda sigara içilmesini yasaklamadığı halde evlerde de sigara dumanından pasif etkilenim düzeyinde azalma olduğu ve bu azalmanın toplumda genel olarak sigara dumansız ortamlar kavramının benimsenmiş olmasından kaynaklandığı ifade edilir. Analiz sonuçlarına göre bireylerin tütün ürünlerinin vergisinin arttırılmasını desteklemesinin yeniden tütün kullanmaya başlama riskini azaltıcı etkisi bulunmuştur. MPOWER tedbir paketinde yer alan tütün ürünlerinin vergisinin arttırılmasının bireylerin tütün kullanımını bırakmasında ve bırakıp yeniden başlamamasında etkili olduğu söylenebilir.

Tütün kullanımı hem dünyada hem de ülkemizde önemli bir sağlık problemidir. Bu yüzden tütünle mücadelede etkili olabilmek için bireylerin tütün kullanımına başlamasının önlenmesi ya da tütün kullanıyorsa bırakmasının sağlanması ve asıl savaş bireyin tütün kullanımını bırakmasından sonra genellikle hemen hemen her bireyde görülen yeniden başlama sorunun olmaması için daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiği söylenebilir. Bireylerin tütün kullanımını bıraktıktan sonra yeniden başlamasını engellemek için tütün bırakma programlarına katılımın arttırılması, tütünü bırakmayı özendiren tütün kontrol yasası ve tütün ürünleri için fiyat politikalarının daha verimli bir şekilde uygulanması için gerekli çalışmaların yapılması, tütün kullanımının riskleri konusunda farkındalığın arttırılması, yeniden tütün kullanmaya başlama nedenlerinin araştırılıp bu nedenlerin dikkate alınmasıyla incelemelerin yapılması ve tütün kullanımını bırakma eyleminde aile veya çevreden gelen sosyal desteğin öneminin daha çok vurgulanması önerilebilir.